

მედიის სახელმძღვანელო საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციების გასაშუქებლად

BBC

MEDIA ACTION

TRANSFORMING LIVES THROUGH MEDIA
AROUND THE WORLD

ავტორები:

ჟენევიევ ჰატჩინსონი

და

ჟაკლინ დალტონი

დიზაინერი

ლანს ბელერსი

თარგმანი

თამთა ბერიშვილი

რედაქტორი

მარინა ვაშაყმაძე

გარეკანის ფოტოზე:

ჟურნალისტების გადამღები

ჯგუფი, დამცავი ნიღბებით იწერს

ინტერვიუს COVID 19 - ის

პანდემიის დროს.

(ფაბრის კოფრინის ფოტო / AFP /
GETTY IMAGES)

სარჩევი

1 სახელმძღვანელოს შესავალი	4
2 როგორ შეუძლია მედიას მდგომარეობის შეცვლა?	5
3 რა არის საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაცია?	6
4 როგორ გადავარჩინოთ სიცოცხლე: კომუნიკაციის სახელმძღვანელო	14
5 დამატებითი ინფორმაციის წყაროები	30

1 სახელმძღვანელოს შესავალი

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისი ან კრიზისული სიტუაცია იმით ხასიათდება, რომ შესაძლოა - ასობით, ათასობით ან ზოგჯერ, მილიონობით ადამიანის ავადმყოფობისა და სიკვდილის მიზეზი გახდეს.

ჯანმრთელობის კრიზისის დროს, მედიას შესწევს ძალა გადარჩინოს ადამიანების სიცოცხლე. ეფექტიან ინფორმირებას, შეუძლია ხელი შეუწყოს იმას, რომ დაავადების გავრცელება თავიდან იყოს აცილებული, ან თუნდაც, შემცირდეს. მედიას შეუძლია დააკვალიანოს დაზარალებულები ჯანდაცვის სამსახურებისა და მკურნალობის შესაძლებლობების თაობაზე.

ამ სახელმძღვანელოში მოცემულია მითითებები მედიაპრაქტიკოსებისთვის, თუ როგორ უნდა დაეხმარონ საზოგადოებას ჯანმრთელობის დაცვის კრიზისული სიტუაციების დროს.

სახელმძღვანელოს გაცნობა შესაძლებელია [BBC Media Action's Lifeline Production Manual](#)-თან ერთად (ხელმისაწვდომია ინტერნეტით), რომელიც მეტ მნიშვნელოვან მითითებას გთავაზობთ იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა ხდებოდეს კომუნიკაცია ჰუმანიტარული კრიზისის შედეგად დაზარალებულ ადამიანებთან, რათა მათ სიცოცხლე შეუნარჩუნოთ და განსაცდელი შეუმციროთ.¹

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაცია შეიძლება ძალიან სწრაფად დაიწყოს ან პირიქით, ნელა განვითარდეს. ეს სახელმძღვანელო ეხება იმ შემთხვევებს, რომლებიც შედარებით სწრაფად წარმოიქმნება. ეს არის - საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული ვითარების სწრაფი დაწყება.

ფოტოზე:

რადიორედაქტორი და ხმის რეჟისორი იტალიის ადგილობრივი რადიოს პირდაპირ ეთერში მუშაობენ COVID-19-ის პანდემიის დროს.

(ივან რომანოს ფოტო / GETTY IMAGES)

¹ BBC Media Action (2013)

„ლაიფლაინის“ პროგრამები კრიზისის შედეგად დაზარალებული მოსახლეობისათვის (ონლაინ).

ხელმისაწვდომია:

<https://www.bbc.co.uk/mediaaction/publications-and-resources/brochures/lifeline-programming>

2 როგორ შეუძლია მედიას მდგომარეობის შეცვლა?

კრიზისულ სიტუაციაში სწორმა საინფორმაციო რეაგირებამ, შესაძლოა, უდიდესი განსხვავება მოგვცეს. განსხვავება - ათობით ან ასობით დაზარალებულ ადამიანსა და ათასობით ან მილიონობით დაზარალებულს შორის.

მედიას შეუძლია სწრაფად და მასშტაბურად მიაწვდინოს ხმა მოსახლეობას, ერთმანეთთან დააკავშიროს მოქალაქეები, ექსპერტები და სწრაფი რეაგირების სამსახურები. მას შეუძლია ხალხს, სანდო წყაროებზე დაყრდნობით მიაწოდოს მნიშვნელოვანი ინფორმაცია, რათა მათ იცოდნენ რა ხდება, როგორ დაიცვან თავი, როდის და როგორ მოიძიონ მკურნალობის გზები და დახმარება. ამან შესაძლოა, შეამციროს ჯანდაცვის წარმომადგენლებისა ან საზოგადოებრივი აქტივისტების გადაადგილების საჭიროება, რათა მათ შექმნილი კრიზისული ვითარების შესახებ ამცნონ საზოგადოებას. ეს მნიშვნელოვანია განსაკუთრებით ისეთ სიტუაციაში, როცა ადამიანები შესაძლოა, ერთმანეთისგან იზოლირებულნი იყვნენ (ან საჭირო იყოს რომ იყვნენ), რათა თავიდან აიცილონ დაავადების გავრცელება.

კრიზისული სიტუაციის საზიანო გავლენის შემცირება, თავის მხრივ, ჯანდაცვის სამსახურების დატვირთვასაც ამცირებს და კიდევ უფრო მეტ სიცოცხლეს იცავს.

საგანგებო სიტუაციებისას ზუსტი და სანდო ინფორმაციის ნაკლებობამ, შეიძლება მიიქმას-მოიქმას და დეზინფორმაცია გამოიწვიოს, რაც თავის მხრივ, პანიკასა და ქაოსს იწვევს, ეს კი ადამიანებს კიდევ უფრო მეტი რისკის ქვეშ აყენებს, და/ან იწვევს სტიგმას დაავადებულებთან დაკავშირებით. ყოველივე ამან, შეიძლება დაავადების გავრცელებას შეუწყოს ხელი და უფრო მეტი ადამიანის ავადმყოფობა და სიკვდილი გამოიწვიოს. მედიაორგანიზაციებს შესწევთ ძალა შეავსონ სახიფათო ინფორმაციული ვაკუუმი და წინ აღუდგნენ არასწორი ინფორმაციის გავრცელებას.

ასევე ცხადია, რომ ჯანმრთელობის კრიზისების დროს, მედიას შეუძლია მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს საზოგადოების გამხმევებასა და დამშვიდებაში, მოტივაციის ამაღლებაში, რათა ადამიანებმა თავად გადადგან ნაბიჯები სიტუაციის გამოსასწორებლად.²

² BBC Media Action (2015)

კვლევის ანგარიში: ჰუმანიტარული გაშუქება კრიზისულ სიტუაციებში - შეფასების შედეგების შეჯამება (ონლაინ).

ხელმისაწვდომია ვებსაიტზე:

<https://www.bbc.co.uk/mediaaction/publications-and-resources/research/reports/Humanitarian-broadcasting-in-emergencies-synthesis-report-2015>

3 რა არის საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაცია?

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისი, ან კრიზისული სიტუაცია არის მოვლენა, რომელიც მრავალი ადამიანისა თუ მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილის ჯანმრთელობის პრობლემებს, ავადმყოფობას და/ან სიკვდილს იწვევს.³

თუ კრიზისული სიტუაცია ფართომასშტაბიანი ხდება, მთავრობამ შეიძლება „საგანგებო მდგომარეობა“ გამოაცხადოს, რაც მას შესაძლებლობას მისცემს სახელმწიფო უწყებების ფუნქციები შეცვალოს კრიტიკული სიტუაციის სამართავად.⁴

ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაცია ან კრიზისი, შეიძლება დაიწყოს სწრაფად, მაგალითად, ლტოლვილთა ბანაკში ქოლერის გავრცელება ჰუმანიტარული კრიზისის დროს, ან ნელ-ნელა განვითარდეს, მაგალითად, ჭარბწონიანობის მატება ბევრ ქვეყანაში. როგორც შესავალში აღვნიშნეთ, ეს სახელმძღვანელო ეხება საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული ვითარებისა და მისი სწრაფი წარმოქმნის შემთხვევებს.

დაავადების ფართომასშტაბიანმა გავრცელებამ, შეიძლება გადატვირთოს ჯანდაცვის სამსახურები, შეაფერხოს ცხოვრების ნორმალური წესი, ამასთანავე, შესაძლოა, არ არსებობდეს განკურნების იოლი გზები. საერთაშორისო მოგზაურობის ფართო მასშტაბებიც განაპირობებს იმას, რომ დაავადების გავრცელება ან ეპიდემია, შესაძლოა სწრაფად გარდაიქმნეს პანდემიად, თუ სიტუაციაზე რეაგირება კარგად კოორდინირებული, დროული და სათანადო არ იქნება.

დაავადებები, რომლებმაც შეიძლება საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციები გამოიწვიოს შემდეგია:

- **ქოლერა** ჰუმანიტარულ კრიზისულ სიტუაციებში, განსაკუთრებულ რისკს წარმოადგენს ჯანმრთელობისთვის. ჰაიტიზე 2010 წლის მიწისძვრიდან 10 თვის შემდეგ, ქოლერის გავრცელების შედეგად, 22 თვის განმავლობაში 600,000 ადამიანი დაავადდა, 7,436 კი დაიღუპა. ჰაიტიში ქოლერის სწრაფი გავრცელების ძირითადი მიზეზები გახლდათ - მჭიდრო დასახლება, საკვებისა და სუფთა წყლის ნაკლებობა, სანიტარული ინფრასტრუქტურის არარსებობა, ჯანდაცვის გადატვირთული სამსახურები და სიღარიბე. ეს ამ დაავადების გავრცელების საერთო მახასიათებლებია.⁵

³ ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO) (2017), კრიზისულ სიტუაციებზე რეაგირების სტრუქტურა (ონლაინ). ხელმისაწვდომია: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/258604/9789241512299-eng.pdf;jsessionid=2C902589AC35344B0A22D5C5868C976E?sequence=1>

⁴ ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO) (დაუთარიღებელი), განმარტება: კრიზისული სიტუაციები (ონლაინ) ხელმისაწვდომია: <https://www.who.int/hac/about/definitions/en/>

⁵ დ. თაუნსი (2018), *ჯანმრთელობა ჰუმანიტარული კრიზისის დროს: ჯანმრთელობისა და ჯანმრთელობაზე ზრუნვის პრინციპები და პრაქტიკა*, Cambridge University Press

- **გრიპი**, ჩვეულებრივ, სეზონური დაავადებაა, მაგრამ არსებობს საშიშროება, რომ სათანადო პროფილაქტიკისა და ზომების გარეშე, გრიპის პანდემია წარმოიქმნას და რამდენიმე წლის განმავლობაში მილიონობით ადამიანი დაიღუპოს.⁶ განსაკუთრებული რისკის ქვეშ არიან სუსტი იმუნური სისტემის მქონე ადამიანები. მაგალითად, ორსული ქალები, ხანდაზმულები და ხუთი წლის ასაკამდე ბავშვები. დაავადების ფართო მასშტაბმა შეიძლება გადატვირთოს ჯანდაცვის სამსახურები და იძულებული გახადოს ოჯახები და საზოგადოება, თავად იზრუნონ დაავადებულებზე, რაც მათ რეალურ საფრთხეს შეუქმნის. დაავადებამ, რომელიც თვეების ან წლების განმავლობაში ვრცელდება, შეიძლება მნიშვნელოვანი გავლენა იქონიოს სხვა სექტორებზეც, რადგან ადამიანები ვერ მუშაობენ, ვერ დადიან სკოლებში ავადმყოფობის გამო, ან იმის გამო, რომ ავადმყოფებს უვლიან, ან იმის გამო, რომ ცდილობენ თავიდან აიცილონ დაავადება.
- იმ დაავადებების გავრცელება, **რომელთა პრევენცია ვაქცინებით არის შესაძლებელი**, დეზინფორმაციის შედეგია. მაგალითად: წითელა, ყვითელი ცხელება ან პოლიომელიტი. ეს არის დეზინფორმაცია ჰუმანიტარული საბაზით, და იგი ხელს უშლის ვაქცინაციის სამსახურებს თავიანთი საქმე გააკეთონ. პრობლემაა ასევე, მასობრივი მიგრაცია იმ ტერიტორიებს შორის, სადაც ვაქცინაცია სათანადოდ არ იყო ჩატარებული. როდესაც ვაქცინაციის არეალი არ ფართოვდება, დაავადების ამგვარმა გავრცელებამ შესაძლოა, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაცია გამოიწვიოს. როდესაც ეს სახელმძღვანელო იწერება, (2018 წლის ბოლო), პოლიომელიტის გავრცელება გრძელდება ნიგერიაში, ავღანეთსა და პაკისტანში, ბოლო დროს კი, გავრცელდა ისეთ ქვეყნებში, სადაც პოლიომელიტი ადრე უკვე აღმოიფხვრა (მაგალითად, სომალიში და სირიაში). ევროპაში, წითელას გავრცელება, ასევე არის არასაკმარისი ვაქცინაციის შედეგი, რაც არასწორი ინფორმაციის გავრცელებამ გამოიწვია.
- 2014–2016 წლებში დასავლეთ აფრიკაში **ებოლას ვირუსი** სწრაფად გავრცელდა სიერა ლეონეში, ლიბერიაში და გვინეაში, რის გამოც ათასობით ადამიანი დაიღუპა. მიუხედავად იმისა, რომ დაავადება ძირითადად ამ სამ ქვეყანაში იყო გავრცელებული, საერთაშორისო მიმოსვლის გამო, რამდენიმე შემთხვევა სხვა ქვეყნებშიც გამოჩნდა, მათ შორის მალიში და ნიგერიაში. ამ პერიოდში, უშუალოდ ებოლათი გამოწვეული სიკვდილის გარდა, სიერა ლეონეში, ლიბერიაში და გვინეაში ადამიანები იმის გამოც იღუპებოდნენ, რომ სამედიცინო მომსახურებაზე არ მიუწვდებოდნენ ხელი.

⁶ ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO) (2018), გრიპი (ონლაინ)
ხელმისაწვდომია ვებსაიტზე:
<http://www.who.int/influenza/>

ხალხი ჩვეულებრივზე მეტად არიდებდა თავს სამედიცინო დაწესებულებებს, რადგან ისინი გადატვირთული და მიუწვდომელი იყო, ან იმიტომ, რომ ხალხს ეშინოდა ამ საავადმყოფოებში ებოლა არ გადასდებოდათ.

ებოლას სწრაფი გავრცელება რამდენიმე ფაქტორთან იყო დაკავშირებული. ეს ფაქტორები მოიცავს თავად ვირუსის ბუნებას; დაკრძალვის რიტუალებს, რომლის დროსაც ადამიანები კონტაქტში შედიოდნენ ებოლათი დაავადებულ სხვა ადამიანებთან; მოიცავს ინფორმაციის ნაკლებობას, რადგან ხალხი თავს არ არიდებდა ერთმანეთს დაავადების გავრცელების ადრეულ ეტაპზე; ასევე, გავრცელება უკავშირდება ხალხის სივიწროვეში ცხოვრებას ზოგიერთ რეგიონში, და დაინფიცირებულ ადამიანებთან ერთად მგზავრობას.

განმარტებები

ავადმყოფობა - ნებისმიერი მდგომარეობა, რომლის გამოც ადამიანი თავს შეუძლოდ გრძნობს. ეს მოიცავს დაავადებას, ჯანმრთელობის დარღვევას, და საერთო მდგომარეობას.

ინფექცია - დაავადების მიზეზი, რომელიც შეიძლება გადავიდეს ერთი ადამიანიდან მეორეზე, მაგალითად ვირუსები, ბაქტერიები და პარაზიტები.

დაავადება - სიმპტომების კომბინაცია, რის გამოც სხეულის ნაწილები და ორგანოები ნორმალურად ვერ ფუნქციონირებს. დაავადების მიზეზი შეიძლება იყოს ინფექცია, გენეტიკა, ცხოვრების წესი ან გარემო.

დაავადების გავრცელება - როდესაც უფრო მეტი ადამიანი ავადდება, ვიდრე ჩვეულებრივ მოსალოდნელია თემში, რეგიონში ან მოცემულ სეზონზე. დაავადება შეიძლება გავრძელდეს დღეების, რამდენიმე კვირის ან წლების განმავლობაში.

ეპიდემია - როდესაც ინფექციური დაავადება მოკლე დროში ზემოქმედებს ბევრ ხალხზე, ვრცელდება ერთი ან რამდენიმე თემის ან ქვეყნის მასშტაბით.

პანდემია - ეპიდემია, რომელიც ვრცელდება მთელ მსოფლიოში, ან ძალიან ფართო ტერიტორიაზე, კვეთს საერთაშორისო საზღვრებს და, ჩვეულებრივ, ავადებს დიდი რაოდენობით ხალხს.

დაავადებები, რომელთა პრევენცია ვაქცინით არის შესაძლებელი - დაავადებები, რომელთა თავიდან აცილებაც შესაძლებელია შესაბამისი ვაქცინაციით.

იმუნური სისტემა - ორგანიზმის სისტემა, რომელიც, ჩვეულებრივ, ებრძვის დაავადებას.

ვის შეიძლება ემუქრებოდეს ყველაზე დიდი რისკი საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციებში?

ავადმყოფობის რისკი ყველას შეიძლება ემუქრებოდეს, მაგრამ ზოგიერთები უფრო მეტი რისკის ქვეშ არიან, ან მათ დაავადებას უარესი შედეგი მოსდევს (სიკვდილი ან გრძელვადიანი პრობლემები). ეს შეიძლება იყოს იმის გამო, რომ:

- მათი ქცევა აყენებს მათ საფრთხის წინაშე (მაგალითად, ჯანდაცვის მუშაკები, ან ოჯახის წევრები, რომლებიც ავადმყოფებზე ზრუნავენ)
- მათი იმუნური სისტემა ჯერ კიდევ არ არის განვითარებული (მაგალითად, ხუთ წლამდე ასაკის ბავშვები), ან დასუსტებულია სხვა გარემოებების გამო (მაგალითად, ორსული ქალები, ადამიანები, ჯანმრთელობის სხვა პრობლემებით რომლებიც იმუნიტეტზე მოქმედებს, ხანდაზმულები).
- მათ არ შეუძლიათ მაღალი რისკის ადგილის დატოვება (მაგალითად, ადამიანები გადაადგილების პრობლემით, ან ფსიქიკური ჯანმრთელობის მძიმე პრობლემებით)
- ისინი დაუცველები არიან თავიანთი გენდერული როლის გამო (მაგალითად, გოგონები და ქალები, რომლებიც უფრო მეტად ზრუნავენ დაავადებულებზე და შესაბამისად, უფრო მაღალი რისკის ქვეშ არიან, რომ თავადაც დაინფიცირდნენ).

ქვემოთ მოტანილ ცხრილში გამოყოფილია ადამიანთა გარკვეული ჯგუფები, რომლებიც ყველაზე მეტად არიან დაავადების საფრთხის წინაშე საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციაში. აქ აღნიშნულია, თუ რა გზით ექმნებათ მათ საფრთხე. ეს არ არის სრული ჩამონათვალი და ისინი, ვინც ყველაზე მეტად არიან რისკის წინაშე, სიამი ადგილს ინაცვლებენ საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციის გამომწვევი მიზეზების მიხედვით. რაც შეიძლება დროულად, გაესაუბრეთ ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციაზე რეაგირების მუშაკებს, რათა გაარკვიოთ ვინ არის ყველაზე დაუცველი. ყველაზე მეტად ვინ, რატომ და როგორ დგას რისკის წინაშე, რადგან ეს გახლავთ ის ძირითადი ჯგუფები, რომელთა დახმარებაც უპირველესად უნდა სცადოთ.

რისკის ქვეშ მყოფი ადამიანების მაგალითები	მაგალითები, თუ რატომ და როგორ არიან ისინი რისკის ქვეშ
• ჯანდაცვის მუშაკები • ადამიანები, რომლებიც ასუფთავებენ ორგანიზმის გამონაყოფს და ნარჩენებს • ადამიანები, რომლებიც მუშაობენ მიცვალებულებთან • ადამიანები, რომლებიც სხვებს უვლიან	იმის გამო, რომ მათ კონტაქტი აქვთ ადამიანებთან, რომლებიც დაავადებული არიან და/ან არიან ყველაზე მეტად გადამდენი, მათ თავად ემუქრებათ დაავადების საფრთხე. სამედიცინო მუშაკები ასევე დაუცველები ხდებიან შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, და ჰუმანიტარულ კონტექსტში, ისინი ხშირად მუშაობენ ყველაზე სახიფათო გარემოში.
• ადამიანები ჯანმრთელობის იმ პრობლემებით, რომლებიც ასუსტებენ იმუნურ სისტემას • ხანდაზმულები • ორსული ქალები • ბავშვები, განსაკუთრებით ხუთ წლამდე ასაკის, და ჩვილები	დასუსტებული იმუნური სისტემის მქონე ადამიანებს ნაკლებად აქვთ ინფექციასთან და დაავადებასთან ბრძოლის უნარი. ზოგიერთ ვითარებაში, ჯანდაცვის სამსახურების ნაკლებობის გამო, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციებში ეს ადამიანები უფრო ხშირად ავადდებიან და კვდებიან. არასრულფასოვანი კვება, ასევე, რისკია ამ ჯგუფებისთვის, რადგან ბავშვებს, ორსულ ქალებს და ჯანმრთელობის პრობლემების მქონე ადამიანებს, მეტი საკვების მიღება სჭირდებათ გადარჩენისთვის. გარდა ამისა, ადამიანები - განსაკუთრებით ბავშვები - რომლებსაც ხშირად აქვთ დიარეა, არ არიან საკმარისად გამოკვებილი და ასევე, დასუსტებული იმუნური სისტემა აქვთ.
• ბავშვები • მოხუცები • შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები • ფსიქიკური ჯანმრთელობის მქონე პირები • ქალები	ამ ადამიანებს შეიძლება მრავალი დამატებითი პრობლემა შეექმნათ, მათ შორის არის ჯანდაცვის და სხვა მომსახურების მიუწვდომლობა, საკუთარი თავის მოვლა, იმ ტერიტორიის დატოვების შესაძლებლობა, სადაც ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციაა, და ა.შ.
• ადამიანები, რომლებსაც ძალიან მძიმე საცხოვრებელი პირობები აქვთ. მაგალითად, ჰუმანიტარული კრიზისის გამო დაზარალებული ადამიანები	იხილეთ ქვემოთ -დაავადება და ავადმყოფობა ჰუმანიტარული კრიზისის დროს.

დაავადება და ავადმყოფობა ჰუმანიტარული კრიზისის დროს

ჰუმანიტარული კრიზისის დროს შეიძლება არსებობდეს დაავადებისა და ავადმყოფობის განსაკუთრებით მაღალი რისკი, რადგან ინფრასტრუქტურა შეიძლება მოიშალოს და ადამიანები უფრო ხშირად აღმოჩნდნენ ხალხმრავალ ადგილებში, სადაც სათანადო სანიტარული პირობები არ არის. შესაძლოა, ძლიერ შეიზღუდოს თავშესაფრის, საკვების, სუფთა წყლის, ჯანმრთელობის დაცვის, ოჯახის წევრებისა და სხვაგვარი დახმარების შესაძლებლობა. ამ ფაქტორებმა, შეიძლება სერიოზულად იმოქმედოს ჯანმრთელობაზე, გაიზარდოს დაავადების გავრცელების ალბათობა.

ქვემოთ ჩამოთვლილია, ჰუმანიტარული კონტექსტით განპირობებული დაავადებისა და ავადმყოფობის რამდენიმე ძირითადი ფაქტორი:

- **კვება:** საკმარისი და ნოყიერი საკვების ნაკლებობის გამო, ადამიანი ცუდად იკვებება (არასრულფასოვანი კვება). ჩვეულებრივ, ეს უპირველესად ჩვილებზე და მცირეწლოვან ბავშვებზე მოქმედებს. არასრულფასოვანი კვების შედეგებია - ანემია, სისუსტე და ზრდის შეჩერება. არასრულფასოვანი კვება, ასევე, ასუსტებს იმუნურ სისტემას, რაც ნიშნავს იმას, რომ ორგანიზმს არ შეუძლია ჩვეულებრივად ებრძოლოს ინფექციას და დაავადებას. ანუ ის, ვინც არასრულფასოვნად იკვებება, სავარაუდოდ, უფრო ხშირად ავადდება და უფრო მეტად ექმნება ინფექციების გამო სიკვდილის საფრთხე - ქოლერა, დიარეა, გრიპი ან პნევმონია. ახალშობილთა ძუძუთი კვება ძალიან მნიშვნელოვანია არასრულფასოვანი კვების შედეგების შემცირებისთვის, განსაკუთრებით 6 თვის ასაკამდე ბავშვებისთვის. მაგრამ ძუძუთი კვება რომ შედეგიანი იყოს, დედამ საკმარისი საკვები უნდა მიიღოს - თუ დედა არასრულფასოვნად იკვებება, ბავშვიც ვერ მიიღებს საკმარის საკვებს.
- **წყალი:** ჰუმანიტარული კრიზისიდან გამომდინარე, შეიძლება მოიშალოს წყლის მიწოდებისა და სანიტარული სისტემები. ან შესაძლოა, ადამიანებს დროებით ბანაკებსა და თავშესაფრებში წყლის სათანადო ინფრასტრუქტურის გარეშე უწევდეთ ცხოვრება. ორივე შემთხვევაში, შეიძლება ნაკლებად იყოს ხელმისაწვდომი სასმელი წყალი, საპონი და დასუფთავების საშუალებები. სანიტარული სისტემები, როგორებიცაა ნაგავსაყრელი, კანალიზაციისა და სადრენაჟე სისტემები, გარკვეული დროის განმავლობაში, შესაძლოა გამართულად არ მუშაობდეს. პირველ ეტაპზე არ იქნება, ან უკიდურესად შეზღუდული იქნება სამედიცინო სამსახურზე და მედიკამენტებზე წვდომა. ქოლერის გავრცელების რისკი, ჩვეულებრივ, მაღალია - ცუდი ჰიგიენური პირობების, მოშლილი სანიტარული სისტემის, ასევე პატარა სივრცეში ბევრი ადამიანის თანაცხოვრების გამო.

- **ინფექციური დაავადებები:** დროებით თავშესაფრებში, სადაც ბევრი ადამიანია ერთად თავმოყრილი, სადაც ხელი არ მიუწვდებათ სუფთა წყალზე, სათანადო სანიტარულ გარემოზე და სადაც, ხშირად, ვაქცინაციის დონეც დაბალია, ინფექციური დაავადებების სწრაფი გავრცელების პირობები იქმნება. ეს შეიძლება მოიცავდეს დიარეის გამომწვევ დაავადებებს (ქოლერის ჩათვლით), გრიპს და დაავადებებს, რომელთა პრევენციაც ვაქცინით არის შესაძლებელი (მაგალითად, პოლიომელიტი და წითელა). ბევრი ადამიანი, ასევე შეიძლება დაინფიცირებული იყოს მწერებისა ან ცხოველების მიერ გადაცემული დაავადებებით, მაგალითად, მალარია ან დენგეს ცხელება, რადგან წყლის დრენაჟის ნაკლებობა კოლოების გამრავლებისთვის ხელსაყრელ პირობებს ქმნის.

ფოტოზე:

მამაკაცი დამცავი
ნიღბით პლაკატის
ახლოს, რომელზეც
ნაჩვენებია ქვევის
წესები COVID-19-ის
პანდემიის დროს.

(სერგეი სუპინსკის
ფოტო: / AFP/ GETTY
IMAGES)

- **სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობა:** ჰუმანიტარული კრიზისიდან გამომდინარე, შესაძლოა, ხელმისაწვდომი არ იყოს სამსახურები, რომლებიც სექსუალურ და რეპროდუქციულ ჯანმრთელობაზე ზრუნავენ. ეს შეიძლება გულისხმობდეს წვდომის ნაკლებობას - ოჯახის დაგეგმვის მეთოდებზე, კონტრაცეპტივებზე, დედებისა და ახალშობილების ჯანმრთელობის დაცვაზე, რეპროდუქციული ჯანმრთელობის მდგომარეობის მართვაზე, სქესობრივი გზით გადამდები ინფექციების და აივ ინფექციის პროფილაქტიკასა და მკურნალობაზე.

- **ბავშვის ჯანმრთელობა:** ჯანდაცვის სამსახურის შეფერხება ნიშნავს, რომ შეჩერდება ბავშვთა ჯანმრთელობის მონიტორინგი, მშობლების დახმარება და ბავშვების ვაქცინაცია. ხუთი წლის ასაკამდე, იმუნური სისტემა ჯერ კიდევ ვითარდება, ეს ნიშნავს, რომ ხუთ წლამდე ასაკის ბავშვები გაცილებით სწრაფად დაავადდებიან და სავარაუდოდ, უფრო მეტად დაიღუპებიან ეპიდემიის ან არასრულფასოვანი კვების შედეგად.
- **ძალადობა:** ჰუმანიტარული კრიზისის დროს ოჯახში ძალადობის დონე მატულობს და ყველაზე ხშირად, დაზარალებულები ქალები და ბავშვები არიან. მატულობს გაუპატიურება და სექსუალური ძალადობა, განსაკუთრებით ქალებისა და გოგონების მიმართ. ხშირად ხელმისაწვდომი არ არის მკურნალობა, ემოციური და ფსიქოლოგიური დახმარება და დამნაშავე დაუსჯელი რჩება.
- **ფსიქიკური ჯანმრთელობა:** ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემები შეიძლება გამოწვეული იყოს ჰუმანიტარული კრიზისის დროს მიღებული ტრავმით. გაღატაკების ყოველდღიურმა შიშმა, საარსებო წყაროს დაკარგვამ, იზოლაციამ და სოციალურმა გარიყვამაც შეიძლება შეუქმნას საფრთხე ადამიანის ფსიქიკურ ჯანმრთელობას. პოსტტრავმატული სტრესული აშლილობა (PTSD), დეპრესია, შფოთვა და ალკოჰოლის და ნარკოტიკების გამოყენება ფსიქიკური ჯანმრთელობის ზოგადი პრობლემებია ასეთ ვითარებაში.
- **ტრავმები:** ჰუმანიტარული კრიზისის ტიპი განსაზღვრავს ტრავმების ტიპს. ღრმა ჭრილობები, დამწვრობა, ძვლების მოტეხილობა, ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებით გამოწვეული ჭრილობა, დაბეჭდილობა და შინაგანი სისხლდენა, დანით მიყენებული ჭრილობა, კიდურების დაკარგვა და ა.შ., ყველა ეს ტრავმა მოითხოვს სასწრაფო დახმარებას, ასევე შეიძლება საჭირო გახდეს სერიოზული, რთული ოპერაცია. ბევრმა არ იცის რა უნდა გააკეთოს, როდესაც ვინმე დაშავებულია: არ იციან რა უნდა მოიმოქმედონ, ან როგორ მიიღონ ხელმისაწვდომი დახმარება.
- **ჯანმრთელობის კრონიკული მდგომარეობა და ინვალიდობა:** მას, ვისაც აქვს არაგადამდები დაავადებები, ჯანმრთელობის კრონიკული პრობლემები, ან შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირია, შესაძლოა, მუდმივად სჭირდებოდეს მედიკამენტები, რომელთა მიწოდებაც მოულოდნელად წყდება ჰუმანიტარული კრიზისის დროს. ეს ნიშნავს, რომ დიაბეტით, კიბოთი, შიდსით, ართრიტით დაავადებულ ადამიანებს, ან მათ, ვისაც გადაადგილების პრობლემა აქვს, ან ეპილეფსია, სიბრმავე, სიყრუე, ან დემენციასთან დაკავშირებული პრობლემები, სუფთა წყლით მომარაგებისა და თავშესაფრის გარდა, საარსებოდ აუცილებელი დამატებითი საჭიროებებიც გაააჩნიათ.

4 როგორ გადავარჩინოთ სიცოცხლე: კომუნიკაციის სახელმძღვანელო

ამ ნაწილში, წარმოდგენილია რამდენიმე რამ, რაც თქვენ, როგორც ჟურნალისტს, რედაქტორს ან გადაცემის ავტორს შეგიძლიათ გააკეთოთ, რათა სრულფასოვნად დაეხმაროთ თქვენს აუდიტორიას საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისის დროს.

მზადება

იმისთვის, რომ მედია ეფექტური იყოს, საინფორმაციო რეაგირება საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციაზე სწრაფად უნდა მოხდეს. კარგი მომზადება ხელს უწყობს სწრაფ რეაგირებას. დაიწყეთ კონტაქტების დამყარება კრიზისულ სიტუაციებზე რეაგირების მუშაკებთან, ჯანდაცვის ორგანიზაციებთან და ექსპერტებთან, რომლებიც ახლა კარგი კომუნიკატორები არიან. ამ ურთიერთობების აწყობა დაგეხმარებათ, რომ მედია და კომუნიკაცია კრიზისულ სიტუაციებზე რეაგირების შემადგენელი ნაწილი იყოს. ეს კი, გააიოლებს ამ სახელმძღვანელოში ჩამოთვლილი სხვა ნაბიჯების გადადგმას. ზოგან, ისეთი ორგანიზაციები, როგორცაა წითელი ჯვარი, შესაძლოა უკვე მუშაობდნენ ადგილობრივი თემების მოსამზადებლად. ეს სამუშაო მოიცავს დაავადებების კონტროლის სისტემის შექმნას, გეგმის შედგენას, თუ რა უნდა გაკეთდეს ეპიდემიის შემთხვევაში. განიხილეთ ამ ორგანიზაციებთან ერთად, თქვენ როგორ შეგიძლიათ შეუწყოთ ხელი ამ საქმეს.

ფოტოზე:

ჟურნალისტი
ვიდეოკამერით იღებს
მედლას,
კორონავირუსის
COVID-19-ის
შემთხვევების
ინტენსიური თერაპიის
განყოფილებაში

(ალბერტო პიზოლის
ფოტო / AFP/ GETTY
IMAGES)

ინფორმაციის შესაძლო წყაროები

- **ჯანდაცვის საკითხებში სპეციალიზებული სააგენტოები:** ექიმები უსაზღვრებოდ (MSF), ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO), გაეროს ბავშვთა ფონდი (Unicef), გაეროს მოსახლეობის ფონდი (UNFPA), ჯანმრთელობის დაცვის ადგილობრივი სამინისტრო, დაავადებათა კონტროლისა და პრევენციის ცენტრები (CDC)
- **ეროვნული და საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები (NGO):** ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები და წითელი ჯვრის / წითელი ნახევარმთვარის მოძრაობა
- **საზოგადოების წარმომადგენლები:** რელიგიური ლიდერები, საზოგადოებრივი ლიდერები, ახალგაზრდული ორგანიზაციების ლიდერები, გაერთიანებების ლიდერები და ა.შ.
- **წინა ხაზზე მდგომნი:** მათ შორის ჯანდაცვის მუშაკები, სოციალური მობილიზატორები, პოლიცია და ზოგჯერ სამხედრო პერსონალი

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დიდი კრიზისის დროს ვებსაიტები: ReliefWeb.int და humanitarianresponse.info შეიძლება შეიცავდეს სასარგებლო ინფორმაციას და კონტაქტებს.

ჩაატარეთ მოკვლევა

ჟურნალისტებისთვის მნიშვნელოვანია ფლობდნენ საბაზისო ინფორმაციას ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციის შესახებ - მისი პრევენციის, გადაცემისა და მკურნალობის გზების შესახებ. მაგრამ ჟურნალისტები ექსპერტები არ არიან. დაადგინეთ წყაროები, რომელთაც შეუძლიათ სწორი ინფორმაცია მოგაწოდონ და მეტად გაგარკვეონ მოცემულ საკითხებში.

დასახეთ მიზნები

არსებობს მრავალი განსხვავებული გზა, რომელთა საშუალებითაც შეგიძლიათ დაეხმაროთ თქვენს აუდიტორიას საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციებში. თუ თქვენ კარგად იცით რისი მიღწევა გასურთ თქვენი გადაცემებით, ისინი სავარაუდოდ, მეტად წარმატებული იქნება. ქვემოთ წარმოდგენილ ჩამონათვალში მოცემულია სასარგებლო რჩევები მედიისათვის საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციებში.

დაეხმარეთ საზოგადოების წევრებს შეინარჩუნონ ჯანმრთელობა:

- მიაწოდეთ ზუსტი ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რა ხდება და რამ გამოიწვია კრიზისი
- აუხსენით მათ რეაგირების რა ზომებია მიღებული კრიზისულ სიტუაციაში და როგორ უნდა შეძლონ დახმარების მიღება
- უთხარით როგორ უნდა აიცილონ თავიდან დაავადების გავრცელება და რა უნდა გააკეთონ, თუ მათ ან მათი ოჯახის წევრებს სიმპტომები აღმოაჩნდებათ

აუდიტორიის მოტივაცია პრობლემებთან გასამკლავებლად:

- პოზიტიური ამბების თხრობა პრობლემასთან გამკლავებისა და გამოჯანმრთელების თაობაზე
- გამოცდილების გაზიარება და კრიზისული სიტუაციით დაზარალებული ადამიანების მაგალითზე სწავლა
- ამ ადამიანებისათვის საეთერო დროის დათმობა, რათა პრობლემის დაძლევის მათეული სტრატეგია გაუზიარონ საზოგადოებას და კითხვები დაუსვან ჯანდაცვის ექსპერტებს, კრიზისული სიტუაციებზე რეაგირების მუშაკებს ან პოლიტიკურ ლიდერებს
- იმ პირების მოწვევა ეთერში, ვინც საზოგადოების ნდობით სარგებლობს, რომლებიც შეძლებენ დაამშვიდონ აუდიტორია და რჩევები მისცენ მას

ჯანმრთელობის პრობლემებით დაზარალებული ადამიანების სტიგმის შემცირება და აუდიტორიის დახმარება, რათა მათ:

- დაუჯერონ სამედიცინო ფაქტებს და არა ცრურწმენებს, და დაძლიონ ტაბუები
- უთანაგრძნონ კრიზისული სიტუაციით დაზარალებულ ადამიანებს და გააცნობიერონ რას განიცდიან ისინი
- იგრძნონ მოტივაცია, რომ დაეხმარონ დაზარალებულებს ნაკლები რისკითა ან ზიანის მოტანით

ჭორებთან და მცდარ მოსაზრებებთან დაპირისპირება ჯანმრთელობის კრიზისის თაობაზე:

- დადასტურებული ფაქტების მიწოდება სანდო წყაროებზე დაყრდნობით
- მცდარი წარმოდგენების და დეზინფორმაციის დადგენა და გამოსწორება
- აუდიტორიის მოწვევა და შეკითხვები დაავადების ან კრიზისული სიტუაციის შესახებ; სანდო ექსპერტებისთვის შეკითხვების დასმა
- მოლოდინის მართვა, თუ რა შეიძლება ან არ შეიძლება იყოს მიღწეული, რათა სამომავლოდ თავიდან ავიცილოთ ბრაზი და იმედგაცრუება

საზოგადოების დახმარება, რათა ხელმისაწვდომი გახდეს ჯანდაცვისა და სხვა საჭირო სამსახურები:

- იმ სამსახურებსა და მათ პრობლემებზე ყურადღების გამახვილება, რომლებიც მოთხოვნებს ვერ აკმაყოფილებენ (და პასუხისმგებელი პირებისათვის შესაძლებლობის მიცემა, უპასუხონ კითხვებს და გადაჭრან პრობლემები)

სასარგებლო ინფორმაციის მაგალითები

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციაში, ადამიანებს, სავარაუდოდ, შემდეგ კითხვებზე მოუწოდებთ პასუხების მიღება:

- რა ხდება?
- რატომ?
- სად?
- ვინ არის რისკის ქვეშ?
- რა საფრთხეები არსებობს?
- როგორ შემიძლია დავიცვა საკუთარი თავი და ჩემი თემი?
- რა უნდა გავაკეთო, თუ ჩემი ნაცნობი ავად არის?
- რა სახის დახმარება და მკურნალობა ხელმისაწვდომი, სად და როგორ შემიძლია მისი მიღება?
- სამედიცინო ცენტრებში მისვლა უსაფრთხოა?
- არსებობს თუ არა ცხელი ხაზის ნომერი - და თუ არსებობს, რა არის?
- რომელი უწყებები უზრუნველყოფენ დახმარებას? (აღწერეთ მათი ლოგოები, როგორ ამოიცნონ ისინი და ყოველი მათგანის მიერ მიწოდებული მომსახურება)
- როგორ უნდა გადავყაროთ ნარჩენები?
- რა ელთ მათ, ვინც გამოკვეთდება?
- შესაძლებელია თუ არა გამოჯანმრთელებულმა ადამიანმა მე და ჩემი ოჯახი დავავადდოს?
- იქნება თუ არა ვაქცინა, რომელიც დაგვიცავს?
- ვინ იზრუნებს ბავშვებზე, რომლებმაც ოჯახის წევრები დაკარგეს?
- რამდენ ხანს გაგრძელდება კრიზისული სიტუაცია?
- შეგვიძლია დავუბრუნდეთ ჩვენს ადრინდელ ქცევას, თუ უნდა გავაგრძელოთ პროფილაქტიკური ზომები?
- განმეორდება თუ არა ამგვარი ეპიდემია ან ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაცია? თუ კი, როგორ შეგვიძლია ავიცილოთ თავიდან?
- როდის იქნება უსაფრთხო მოგზაურობა / ან ბაზარში წასვლა / სკოლაში / სამუშაო ადგილზე დაბრუნება?
- სად შეიძლება მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია?

კოორდინირება

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციებში, მედია და კრიზისულ სიტუაციებზე რეაგირების მუშაკები ერთად უნდა მუშაობდნენ, რათა კოორდინირებული საკომუნიკაციო რეაგირების გეგმა შეიმუშაონ. ეს გეგმა, უზრუნველყოფს დროულ, ნათელ და თანმიმდევრულ ინფორმაციას. შეთანხმებულად იმოქმედეთ სხვა მედიებთან, საერთაშორისო და ადგილობრივ ორგანიზაციებთან, ასევე ხელისუფლების წარმომადგენლებთან, რომ გაარკვიოთ რა ხდება და მიაგნოთ იმ ადამიანებისთვის საჭირო ინფორმაციას, რომლებიც ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციაში დაზარალებულნი არიან. თუ კომუნიკაციის საკოორდინაციო მექანიზმები არსებობს, შეეცადეთ გამოიყენოთ ისინი, მაქსიმალურად გაზარდოთ რესურსი და მინიმუმამდე დაიყვანოთ დაბნეულობა და საქმიანობის დუბლირება.

შესთავაზეთ პრაქტიკული, ქმედებისკენ მიმართული ინფორმაცია

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციებში მედიის გაშუქება ხშირად მიმართულია ვითარების ზოგად მიმოხილვაზე (მაგალითად, კრიზისული სიტუაციის მასშტაბი ან დაღუპულთა რაოდენობა) და ნეგატიურ ინფორმაციაზე (მათ შორის, ადამიანების მძიმე მდგომარეობა და მთავრობისა და კრიზისულ სიტუაციებზე რეაგირების მუშაკების, თუ სხვა წარმომადგენლების მარცხი). მაგრამ კრიზისის დროს დაზარალებულ, ან რისკის ქვეშ მყოფ ადამიანებს, უპირველეს ყოვლისა სჭირდებათ „ინფორმაცია, რომელიც შეიძლება გამოიყენონ“.

გამოიყენეთ თქვენი საეთერო დრო პრაქტიკული ინფორმაციისთვის, რომლის მიხედვითაც, ადამიანებს შეეძლებათ იმოქმედონ სიტუაციის გასაუმჯობესებლად. მაგალითად, მარტივი ნაბიჯები ინფექციის თავიდან ასაცილებლად, რა უნდა გააკეთონ, თუკი ვინმე ავად გახდება. და ასევე, მიაწოდეთ ძირითადი წყაროები დამატებითი ინფორმაციისა და დახმარების მოსაპოვებლად. დარწმუნდით, რომ ინფორმაცია არის მათთვის ვინც დაზარალებულია და არა მხოლოდ მათ შესახებ.

► კონკრეტული შემთხვევის განხილვა

სანდო „ხმები“

2012 წელს, სომალიში პოლიომელიტის ეპიდემია დაიწყო. BBC Media Action-ის გუნდმა ჩვენი რადიოჟურნალის ერთ-ერთ პროგრამაში მოიწვია ცნობილი პოეტები, ასევე აცრების სპეციალისტები და ჯანდაცვის ექსპერტები, რათა ისინი აუდიტორიას დახმარებოდნენ ინფორმირებული არჩევანის გაკეთებაში პოლიომელიტისა და ვაქცინაციის თაობაზე. პოეტებმა დაწერეს და წაიკითხეს ლექსები, აცრების საჭიროების შესახებ, ჯანდაცვის ექსპერტებმა განმარტეს ფაქტები და ვაქცინაციის სპეციალისტებს დაუსვეს შეკითხვები, თუ რატომ გადაწყვიტეს მათ ეს საქმე ეკეთებინათ. ამგვარი მიდგომა ხელს უწყობდა ამ სპეციალისტების მიმართ ნდობის ამაღლებას, როდესაც ისინი აცრების ჩასატარებლად დასახლებებში მიდიოდნენ.

დაწვრილებით წაიკითხეთ აქ:
<https://www.bbc.co.uk/mediaaction/where-we-work/africa/somalia/polio-vaccination>

გამოიყენეთ სანდო ხმები

ადამიანები მხოლოდ იმ შემთხვევაში იმოქმედებენ ინფორმაციისა და მითითებების მიხედვით, თუ ისინი ამ ინფორმაციას ენდობიან. ხოლო ნდობა კი, დიდწილად იმაზეა დამოკიდებული, თუ ვისგან მოდის ეს ინფორმაცია. ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ ეთერში ის ადამიანები („ხმები“) მიიწვიოთ, ვისაც თქვენი აუდიტორია ენდობა. თემიდან და კონტექსტიდან გამომდინარე, თქვენი სტუმრები უნდა იყვნენ - ცნობილი ადამიანები, საზოგადოებრივი გაერთიანებების ლიდერები, ჯანდაცვის ექსპერტები და ე.წ. „ჩემნარი ხალხი“ - ადამიანები რომლებთანაც აუდიტორია თავს აიგივებს. იდეალურ შემთხვევაში, ეს უნდა იყვნენ ისინი, ვინც პრაქტიკაში გამოიყენა სწორი მითითებები და შესაბამისი ნაბიჯები გადადგა ჯანმრთელობის დასაცავად, ან მართებულ სამედიცინო დაწესებულებას მიმართა.

პირადი ამბები

იმ ადამიანების პირადი ამბები, რომლებიც პირდაპირ თუ ირიბად დაზარალდნენ საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციით, შეიძლება ძალიან მნიშვნელოვანი აღმოჩნდეს ხალხის გამოცდილებისა და გრძნობების დალაგებაში. ეს ხალხს მხარდაჭერის განცდას ანიჭებს, ისინი ნაკლებად იზოლირებულად გრძნობენ თავს და სხვების მიმართაც უჩნდებათ თანაგრძნობა. პირადი ამბები ეხმარება ადამიანს გააცნობიეროს, რომ ის არ არის ერთადერთი, ვინც პრობლემის წინაშე დგას და რომ სხვებიც იგვებს გრძნობენ და ისევე რეაგირებენ. პირადი ამბები, ასევე, აუდიტორიას უჩვენებს, თუ როგორ დამოკიდებულია პრობლემები მათნაირმა ადამიანებმა და როგორ შეიძინეს ახალი ჩვევები. დარწმუნდით, რომ გაშუქებისას, იმ ჯგუფების წარმომადგენელთა ხმები ჩართეთ, რომლებიც თქვენს სამიზნე აუდიტორიას შეადგენს. მაგალითად, შინმომვლენები. ასევე, ის დაუცველი ადამიანები, რომლებიც შესაძლოა ყურადღების მიღმა დარჩნენ, ვთქვათ, მოხუცები ან შშმ პირები.

იურიერეთე

ინტერაქტიულობა, ანუ აუდიტორიასთან ურთიერთობა გადამწყვეტია ეფექტიანი გაშუქებისთვის. გარდა იმისა, რომ გადაცემები საინტერესო და ცოცხალი ხდება, ეს ხერხი ადამიანებს აერთიანებს და სტიმულს აძლევს, რომ კრიზისული სიტუაციის თაობაზე ინფორმაციის მიღების შემდეგ, მოქმედება დაიწყონ და არ დაუშვან მდგომარეობის გაუარესება.

აუდიტორიასთან უკუკავშირი:

- ხალხს შესაძლებლობას აძლევს წარმოაჩინონ თავიანთი საჭიროებები, დასვან შეკითხვები ან წინ წამოაწიონ პრობლემები
- ქმნის საზოგადოების ერთიანობისა და კავშირის განცდას
- საზოგადოებაში აძლიერებს მედიასთან პარტნიორობის განცდას
- ხელს უწყობს ხარვეზების აღმოჩენას კრიზისული სიტუაციების მართვაში და ხელისუფლებას აიძულებს ანგარიშვალდებული იყოს
- ხელს უწყობს დეზინფორმაციის დადგენას და გამოსწორებას
- ხელს უწყობს ინფორმაციის ნაკადის გაცვლას ექსპერტებსა და საზოგადოებას შორის
- ეხმარება ხალხს ცოდნის გაზიარებაში, რაც მათ სწორი ქმედებისკენ უბიძგებს
- სტიმულს აძლევს დაავადებას და ხელს უწყობს ურთიერთგაგებისა და თანაგრძნობის დამკვიდრებას
- „ადამიანურ“ სახეს აძლევს თქვენს პუბლიკაციებსა და სიუჟეტებს და ამით, აუდიტორიისათვის უფრო მიმზიდველს ხდის მათ
- საშუალებას იძლევა უკეთ იცნობდეთ თქვენს აუდიტორიას და სწორედ მათ მორგოთ მიწოდებული ინფორმაცია და გადაცემების შინაარსი

ურთიერთკავშირი აუდიტორიასთან

იფიქრეთ იმაზე, როგორ შეგიძლიათ გამოიყენოთ თქვენი არხები დისკუსიის წამოწყებისთვის და აუდიტორიის ჩართულობისთვის. აი, რამდენიმე იდეა:

- სატელეფონო ზარები შოუში (მაგ. კითხვა-პასუხის სესია ექსპერტებთან ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციების თაობაზე)
- კითხვა-პასუხის სესიები ექსპერტებთან სოციალურ მედიაში (მაგ. ფეისბუქზე)
- გამოკითხვები, რომლებსაც აუდიტორია ტექსტური შეტყობინებების ან ზარების მეშვეობით შეიძლება შეუერთდეს
- აუდიტორიის წარმომადგენლები პირად ამბებს გვიზიარებენ *
- სახელდახელო გამოკითხვები, „ვოქს-პოპები“ *
- „town-hall“-ის სტილის დისკუსიები, პოლიტიკოსებისა და აუდიტორიის შეხვედრა პირდაპირ ეთერში *
- ინტერვიუები საზოგადოების წარმომადგენლებთან *

*** ნუ შეკრებთ ხალხს ერთ სივრცეში, ნუ წარმართავთ ინტერვიუებსა და გამოკითხვებს პირისპირ, თუ ჯანმრთელობის კრიზისი ინფექციურ დაავადებას უკავშირდება და საფრთხე არსებობს.** ამის ნაცვლად, ჩაატარეთ ინტერვიუები და სხვ. ტელეფონით ან ინტერნეტის მეშვეობით, სკაიპით ან შეტყობინებების აპლიკაციებით. ჰკითხეთ რჩევა ექსპერტებს, ვიდრე პოტენციურად ინფიცირებულ ადამიანს პირისპირ შეხვედრით.

ასევე გაითვალისწინეთ:

- რა საკომუნიკაციო საშუალებები (მაგ. ტელეფონები) აქვს თქვენს აუდიტორიას, რაც მათ თქვენს საინფორმაციო საშუალებასთან ურთიერთკავშირის საშუალებას მისცემს? ყველას მიუწვდება მათზე ხელი, თუ აუდიტორიის მხოლოდ გარკვეულ ნაწილს (მაგ. ყველაზე მდიდრებს)?
- გაქვთ თუ არა საკმარისი რესურსი აუდიტორიისთვის პასუხის გასაცემად ან მათთან კავშირის სამართავად? აუდიტორიასთან ურთიერთკავშირი შეიძლება მეტ შრომით რესურსის მოითხოვდეს. მაგალითად: თანამშრომლები სატელეფონო ზარებზე პასუხის გასაცემად, ან ვოქს-პოპების, „ხალხის ხმების“ ჩასაწერად რეპორტიორების გაგზავნა.
- უსაფრთხოების რა პრობლემები უნდა გაითვალისწინოთ (მაგ. თქვენი აუდიტორიის წევრების ასაკი და დაუცველობა, თქვენი თანამშრომლების უსაფრთხოება)?
- საჭიროა თუ არა დაიცვათ აუდიტორიის წარმომადგენლების კონფიდენციალობა?
- არსებობს თუ არა გზა იმის უზრუნველსაყოფად, რომ დაუცველ ადამიანებს (მაგალითად, ხანდაზმულებს, ბავშვებს, გოგონებს, ქალებს, შშმ პირებს) თქვენთან ურთიერთობა შეეძლოთ, ან შესაძლებლობა ჰქონდეთ თქვენს პროგრამებში სათანადოდ იყვნენ წარმოდგენილი?

გაითვალისწინეთ ყველაზე დაუცველი ადამიანები

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციის დროს ყველაზე დაუცველი ადამიანები არიან ისინი, ვინც ყველაზე მეტად არის ჯანმრთელობის პრობლემების რისკის ქვეშ და ვისაც ყველაზე ნაკლებად შეუძლია საკუთარი თავის მოვლა. როგორც მე-3 თავში განვმარტეთ, ეს შეიძლება იყვნენ ბავშვები, მოხუცები, ქალები და გოგონები (განსაკუთრებით ორსული ქალები), შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები, ასევე ადამიანები ჯანმრთელობის და სხვა პრობლემებით.

პროგრამებისა და გადაცემების დაგეგმვისას გაითვალისწინეთ ამ ჯგუფების კონკრეტული საჭიროებები, რომლებიც როგორც წესი, უფრო მეტია და შესაძლოა, განსხვავდებოდეს სხვათა საჭიროებებისგან:

- რა საჭიროებები აქვთ მათ?
- როგორ შეიძლება ამ საჭიროებების დამკაყოფილება?
- როგორი დაცვა და მხარდაჭერა სჭირდებათ?
- ვინ ზრუნავს მათზე და რა დახმარება სჭირდებათ მათ მომვლელებს?

დაუპირისპირდით ჭორებს

პირდაპირ დაუპირისპირდით მითებს და მცდარ წარმოდგენებს ინფექციის ან დაავადების შესახებ, მისი გამომწვევი მიზეზების შესახებ, გავრცელების, პრევენციის, მკურნალობისა და სტიგმის შესახებ.

1 გამოავლინეთ

თვალი მიადევნეთ ჭორებს და არასწორ ინფორმაციას, რომლებიც შეიძლება სწრაფად გავრცელდეს ზეპირსიტყვიერად და კიდევ უფრო სწრაფად სოციალურ მედიაში.

კონკრეტული განხილვა

შემთხვევის

ინტერაქტიული პროგრამები

2014–2016 წლებში, როდესაც დასავლეთ აფრიკაში ებოლა გავრცელდა, BBC Media Action-ის ერთ-ერთი პროგრამა იყო რადიოდისკუსია და შემომავალი სატელეფონო ზარები შოლში. აუდიტორიას შეეძლო დაერეკა და მიწვეული ჯანდაცვის ექსპერტებისთვის კითხვები დაესვა ეპიდემიის თაობაზე. იმის თაობაზე, თუ რა ცვლილებები უნდა მოხდეს ტრადიციულ პრაქტიკაში ებოლას გავრცელების თავიდან ასაცილებლად. ასევე, ფართოდ გავრცელებულ ჭორებზე. ხალხს შეეძლო დაესვა კითხვები, რომლებზეც პასუხის გაგება უნდოდა, გაეზიარებინა თავისი გამოცდილება და უშუალოდ მიეღო განმარტება იმის თაობაზე თუ რა ვითარებაა ზოგადად, ებოლას ვირუსზე, და იმაზე, თუ რატომ უნდა შეცვლილიყო ან გაუქმებულიყო ზოგი ტრადიციული პრაქტიკა.

დაწვრილებით წაიკითხეთ აქ:

<https://www.bbc.co.uk/mediaaction/where-we-work/africa/sierra-leone/sierra-leone-ebola-response>

2 გადაამოწმეთ

როდესაც წაწყდებით ჭორს ან საეჭვო ინფორმაციას რომელიც ფართოდ ვრცელდება, გადაამოწმეთ რამდენად ზუსტია ეს ინფორმაცია.

3 განსაჯეთ

იფიქრეთ ჭორების შედეგებზე - შეიძლება თუ არა, ამან ზიანი გამოიწვიოს პირდაპირი ან არაპირდაპირი გზით?

4 შესაწორეთ

თუ ფართოდ გავრცელებულმა ჭორმა შეიძლება ზიანი მოიტანოს, თქვენ მას ზუსტი ინფორმაცია უნდა დაუპირისპიროთ. მითების და მცდარი მოსაზრების დასაძლევად, ჩვეულებრივ, მეტი უნდა გააკეთოთ, ვიდრე უბრალოდ განაცხადოთ, რომ ისინი არასწორია. დარწმუნდით, რომ თქვენ სანდო წყაროები გყავთ, რომლებმაც შეძლეს განიხილონ ეს ინფორმაცია და ნათლად ახსნან ფაქტები, ტაქტიკა და პატივისცემით. იურიდიულად თქვენს აუდიტორიასთან და მიიწვიეთ ისინი სტუდიაში, რომ კითხვების დასმა შეძლონ. ეს მათ დაეხმარება, მომავალში მხოლოდ ფაქტებს ენდონ და შეძლონ ამოიცნონ დეზინფორმაცია.

ჭორების თაობაზე მეტი ინფორმაციისთვის იხილეთ (CDAC) ქსელის სახელმძღვანელო „კომუნიკაცია კატასტროფის შედეგად დაზარალებულ საზოგადოებებთან“:

<http://www.cdacnetwork.org/tools-and-resources/i/20170613105104-5v7pb>

▶ კონკრეტული შემთხვევის განხილვა

ჭორების უარყოფა

ბოლო წლების განმავლობაში, ავღანეთში, პოლიომელიტთან ბრძოლას ხელს უშლიდა არასწორი ინფორმაცია პოლიომელიტის ვაქცინაციის შესახებ. იყო განცხადებები, რომ ეს უკანონოა, რომ მზადდება ცხოველების შარდისგან, რომ ზიანს აყენებს ბავშვებს, ვნებს მათ რეპროდუქციულ ჯანმრთელობას. ჯანდაცვის მუშაკები და ხელისუფლების წარმომადგენლები შეხვდნენ ადგილობრივ მოღვაწეებს და საზოგადოების ლიდერებს, რათა ხალხთან ვაქცინების უვნებლობაზე ესაუბრათ. მათ მოიძიეს ფაქტები (რელიგიური განჩინება) ბეჭდური და ვიდეო ვერსიები გავლენიანი თეოლოგებისგან, რათა დაერწმუნებინათ სკეპტიკურად განწყობილი მშობლები, რომ პოლიომელიტის ვაქცინაცია დასაშვებია ისლამის მიმდევართათვის.

დაწვრილებით წაიკითხეთ აქ: <https://www.thenewhumanitarian.org/feature/2018/05/10/afghanistan-battles-polio-rumours-mistrust-and-negotiating-taliban>

კარგი კომუნიკაცია

იმისათვის, რომ თქვენი კომუნიკაცია და პროგრამები მაქსიმალურად ხელმისაწვდომი, კონსტრუქციული და სასარგებლო იყოს, მნიშვნელოვანია ისინი შემდეგ კრიტერიუმებს აკმაყოფილებდეს:

- **ნათელი:** ამოიღეთ აკრონიმები, რთული ტერმინები და ჟარგონი. გამოიყენეთ ენა, რომელსაც ხალხი გაიგებს. ყოველთვის ახსენით ტერმინები ან ფრაზები, რომლებიც შესაძლოა, აუდიტორიისთვის არ იყოს ნათელი ან გასაგები.
- **ზუსტი:** მიიღეთ სწორი ინფორმაცია! იყავით საქმის კურსში და გაეცანით ჯანდაცვის შესაბამის საკითხებს. ნუ შეუწყობთ ხელს მითებისა და მცდარი წარმოდგენების გავრცელებას, მათ შეიძლება ხელი შეუშალოს პრევენციას. თუ თქვენი ინფორმაცია აღიქმება, როგორც არასწორი ან არასრული, თქვენ დაკარგავთ აუდიტორიის ნდობას და ამან შეიძლება მეტი ზიანი მოიტანოს, ვიდრე სარგებელი. წარმოიდგინეთ რა შედეგი მოჰყვება ხალხის დარმწუნებას, რომ ვაქცინა ხვალ ჩამოვა, მაშინ, როდესაც ის მხოლოდ ტესტირების ფაზაშია და ვერ იქნება ხელმისაწვდომი კვირების ან თვეების განმავლობაში. თუ არასწორ ინფორმაციას გაავრცელებთ, შეასწორეთ ის რაც შეიძლება სწრაფად და აცნობეთ შესაბამის უწყებებს, რათა მათ შეძლონ უარყოფითი შედეგების შემცირება.
- **სანდო:** იყავით სანდო ხმა. თუ თქვენი ინფორმაცია სანდოა, ეს აჩვენებს, რომ თქვენ ზრუნავთ თქვენი აუდიტორიის კეთილდღეობაზე და ცდილობთ მას დაეხმაროთ. იმუშავეთ საზოგადოების ცნობილ წევრებთან, რათა ხელი შეუწყოთ მნიშვნელოვანი ინფორმაციის გავრცელებას. ნუ გამოეკიდებით სენსაციას და ნუ გამოიყენებთ ადამიანების მძიმე მდგომარეობის ამსახველ ამბებს.
- **თანმიმდევრული:** ითანამშრომლეთ სხვა კომუნიკატორებთან, მაგალითად ადგილობრივ ხელისუფლებასთან და წინა ხაზის კრიზისული სიტუაციების მუშაკებთან, რათა არ მიაწოდოთ ხალხს ურთიერთგამომრიცხავი ინფორმაცია. თუ შეტყობინებებში არის შეუსაბამობა, გაარკვიეთ რატომ და შეასწორეთ.
- **ორიენტირებული პრობლემის გადაჭრაზე:** დაეხმარეთ აუდიტორიას მოძებნონ წამოჭრილი პრობლემების მოგვარების გზები. გააცნობიერეთ, რა ელოდება წინ დაავადების პრევენციასა და მკურნალობას და ისაუბრეთ სტიგმაზე, რომელიც დაავადების სიმპტომების მქონე ადამიანებს უკავშირდება. ისაუბრეთ საზოგადოების შიშზე და ემეხეთ შესაძლო გამოსავალი. ეს შეიძლება იყოს ალტერნატივების განხილვა სარისკო ტრადიციული პრაქტიკის საპირისპიროდ.

- **რეალისტური:** თუ ხალხს საპონი არ აქვს და ვერ შოულობს მას, ნუ ეტყვი, რომ ხელები საპნით დაიბანონ. გაიგეთ რა შეუძლიათ გამოიყენონ ამის ნაცვლად (მაგალითად, ნაცარი) და შესთავაზეთ ეს, როგორც ვარიანტი. რომელია ის მარტივი, გამოსადეგი ნაბიჯები, რომლებიც დაეხმარება ხალხს იგრძნონ, რომ გარკვეული კონტროლი აქვთ კრიზისზე?
- **პრაქტიკული:** დახმარება გაუწიეთ ხალხს, ჯანდაცვისა და კრიზისულ სიტუაციებზე რეაგირების სამსახურების შესახებ ინფორმაციის მიწოდებით. გაიგეთ რა მომსახურება ხელმისაწვდომი (მაგალითად, ნდობის ტელეფონი, სამკურნალო ცენტრები და ტესტირების სამსახურები) და გარკვევით მიაწოდეთ ინფორმაცია, თუ როდის და როგორ შეუძლიათ მიმართონ ამ სამსახურებს. მაგალითად, ადამიანებს შეუძლიათ ისარგებლონ ტესტირების მომსახურებით, კონკრეტული სიმპტომის გამოვლენის შემდეგ, ან განსაკუთრებული რისკის გამოვლენის შემდეგ, ან ნდობის ტელეფონი შეიძლება მუშაობდეს მხოლოდ დღის საათებში.

ფოტოზე:

სამედიცინო მუშაკი სიცხეს უზომავს მამაკაცს

(კირილ კუდრიავეცის ფოტო / AFP/ GETTY IMAGES)

- **ემპათიური:** ადამიანური გახადეთ თქვენი სათქმელი. შეეხეთ ხალხის ემოციებს და მოყვით მათი ამბები. მაგალითად, მოყვით ექიმებზე, კრიზისული სიტუაციების მუშაკებზე, დაზარალებულ ადამიანებზე და მათზე, ვინც გადარჩა. ავადმყოფობა უსიამოვნოა და ზოგჯერ შიშის მომგვრელიც. გადარჩენილსაც შეიძლება ჰქონდეს სტიგმის და ოჯახის წევრების მიერ უარყოფის შიში. იგივე ეხება ჯანდაცვის მუშაკებსაც, რომლებსაც ზოგჯერ თავს ესხმიან და კლავენ საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციებში მუშაობის დროს. საშუალება მიეცით ადამიანებს ისაუბრონ თავიანთ შიშზე.
- **მიზიდველი:** მიიქცით თქვენი აუდიტორიის ყურადღება და მიეცით საშუალება მის წარმომადგენლებს მონაწილეობა მიიღონ თქვენს გადაცემებში. მათთვის შეიძლება მოსაბეზრებელი იყოს ინფორმაცია ჯანმრთელობის პრობლემების შესახებ, განსაკუთრებით ისეთ ადგილებში, სადაც დიდი რისკი არსებობს, მაგრამ დაავადება ჯერ არ გავრცელებულა. დაძებნეთ ახალი გზები, რომ ხალხმა მოგისმინოთ და ისაუბროთ ამ თემებზე, სენსაციურობის გარეშე და ისე, რომ არ შეაშინოთ (იხ. ქვემოთ „დაძებნეთ სხვადასხვა ფორმატი“).
- **პოზიტიური:** შეეცადეთ არ შეჩერდეთ ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციის უარყოფით მხარეებზე. ძალიან ადვილია, რომ შიში და ისტერია გავრცელდეს. და მიუხედავად იმისა, რომ ზოგჯერ საინფორმაციო ჩარევა, შიშსა და შოკს იყენებს როგორც ტაქტიკას, რათა ადამიანების ცნობიერების ამაღლება მოხდეს, უნდა გვახსოვდეს, რომ ამან ასევე შეიძლება გამოიწვიოს სტიგმა და უარყოფა, და ხელი შეუშალოს ქვეყნის ცვლილებას, რომელიც საჭიროა ჯანმრთელობის კრიზისის შესაჩერებლად.

დაძებნეთ სხვადასხვა ფორმატი

შემოქმედებითად იფიქრეთ ინფორმაციის გავრცელების გზებზე, მაუწყებლობის ფორმატებისა თუ სემინტების მრავალფეროვნებაზე. ვთქვათ, მოკლე სარეკლამო რგოლები შეიძლება გამოსადეგი იყოს მარტივი ინფორმაციის გადმოსაცემად. მაგალითად: „ეს არის ნომერი, რომელზეც შეგიძლიათ დარეკოთ, თუ ეს სიმპტომები გაქვთ“. მუსიკალური გაფორმება, შეიძლება იყოს ხერხი, მსუბუქად მივაწოდოთ ძირითადი გზავნილი ისე, რომ ხალხს დაამახსოვრდეს.

უფრო გრძელი სემინტები კარგია იმისთვის, რომ ადამიანებმა გაიგონ რა უნდა გააკეთონ, ასევე გაიგონ, რატომ და როგორ უნდა გააკეთონ. ამგვარი ფორმატები, ასევე დაგეხმარებათ, უფრო რთული, დელიკატური ან ტაბუდადებული თემების განხილვაში. ფორმატები, როგორებიცაა ინტერვიუები, დისკუსიები და დრამატული ამბები, შესაძლებლობას მოგვცემს განვიხილოთ ამა თუ იმ საკითხის დეტალები და წარმოაჩინოთ ჯანმრთელობის კრიზისის შედეგად დაზარალებული ადამიანები, ასევე ისინი, ვინც ჩართულია კრიზისის გადაჭრაში.

დაუსვით შესაბამისი კითხვები, შესაბამის ადამიანებს

მედიის საშუალებით ფართო აუდიტორიის წევრმა, ძალიან მძლავრი იარაღია, რომელიც შეიძლება სასარგებლოც იყოს და საზიანოც. დიდი პასუხისმგებლობაა, რომ ჩვენი საეთერო ტალღები სასიკეთოდ იყოს გამოყენებული. ძალიან მნიშვნელოვანია რესპონდენტების სწორად შერჩევა აუდიტორიის ინტერესების დასაკმაყოფილებლად. შეარჩიეთ ადამიანები, რომლებსაც გააჩნიათ სათანადო ცოდნა, ნდობა და უნარი, ისაუბრონ ამა თუ იმ საკითხთზე. ზოგ შემთხვევაში, ჯანდაცვის მუშაკი ან ადამიანი, რომელიც გამოჯანმრთელდა, შეიძლება უფრო მნიშვნელოვანი ან შესაფერისი რესპონდენტი იყოს, ვიდრე მაღალი რანგის პოლიტიკოსი. დასვით კითხვები, რომლებსაც მოჰყვება კონკრეტული რჩევები, ან პრობლემის გადაჭრის გზები და არა მხოლოდ ბუნდოვანი ინფორმაცია, რომლის მიხედვითაც ხალხი ვერ იმოქმედებს.

ინტერვიუს კითხვების მაგალითები

გრიპის ეპიდემიის დროს, სპეციალისტებისთვის დასასმელი კითხვები შეიძლება იყოს შემდეგი (ეს შეიძლება მიესადაგოს სხვა ჯანმრთელობის კრიზისულ სიტუაციებსაც):

- რა არის გრიპი?
- როგორ ვრცელდება ის?
- როგორ უნდა მიხედეს ადამიანი, რომ შესაძლოა, გრიპი აქვს?
- რა უნდა გააკეთოს ადამიანმა, თუ თვლის, რომ მას ან მის ნაცნობს გრიპი აქვს?
- სად და როგორ შეუძლია დახმარების მიღება, თუ ფიქრობს, რომ გრიპი აქვს?
- გადარჩენის რა შანსი არსებობს, თუ გრიპი დაგემართა?
- არსებობს თუ არა გრიპის საწინააღმდეგო მკურნალობა?
- როგორ შემიძლია ხელი შევუწყო გრიპის გავრცელების შეჩერებას?
- როგორ შემიძლია სხვისი დახმარება, მას შემდეგ რაც გამოვჯანმრთელდი?

არ ავნოთ

ზოგჯერ, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციის დროს დახმარების გაწევის მცდელობისას, მედიას შეუძლია უნებურად ზიანი მოიტანოს. იმასთან ერთად, რომ თქვენს მიერ გავრცელებული ინფორმაცია დაზუსტებულ ფაქტებს უნდა შეიცავდეს, თქვენ ასევე უნდა გაითვალისწინოთ რა შედეგს მოიტანს ის, რასაც გადისცემთ, და როგორ შეიძლება ამ ინფორმაციის ინტერპრეტაცია.

მაგალითად, ზოგიერთ კრიზისულ სიტუაციაში, ხალხისთვის შეიძლება არ იყოს ხელმისაწვდომი უსაფრთხო სასმელი წყალი, ამიტომ დახმარების სამსახურები ქლორის ტაბლეტებს ავრცელებენ, ხალხს ეუბნებიან, რომ მათ უნდა გამოიყენონ ეს ტაბლეტები, რათა დაავადებისგან დაიცვან თავი. მაგრამ ყოფილა შემთხვევები, როდესაც არ უთქვამთ, თუ როგორ უნდა გამოიყენონ ტაბლეტები, ამიტომ იმის ნაცვლად, რომ საჭირო რაოდენობით წყალში გაეზავებინათ, ხალხმა ტაბლეტები შეჭამა და ჯანმრთელობა საფრთხეში ჩაიგდო. არასრულ ინფორმაციას უფრო მეტი ზიანი მოაქვს, ვიდრე სარგებელი.

დარწმუნდით, რომ გააზრებული გაქვთ, ხომ არ შეიძლება არასწორად იყოს გაგებული სხვადასხვა ტერმინი, ფრაზა ან ინფორმაცია, ან ეს ინფორმაცია გამოყენებული იყოს სტიგმის გასამყარებლად, და შეეცადეთ ეს თავიდან აიცილოთ. მაგალითად, გამოიყენეთ სიტყვები „დაზარალებული“ და არა „მსხვერპლი“ და მოერიდეთ ადამიანების დადანაშაულებას დაავადების „გავრცელებაში“. უფრო მეტად გამოიყენეთ ზოგადი სიტყვები, როგორიცაა დაავადების „გავრცელება“ ან „გადაცემა“. ნუ დაუკავშირებთ დაავადების მიზეზს საზოგადოების კონკრეტულ ჯგუფს. დარწმუნდით, რომ ხალხმა გაიგო, როგორ მოქმედებს დაავადება, რამდენი და რა სახის კონტაქტი შეიძლება ჰქონდეთ სტიგმატიზაციისა თუ იზოლაციის გარეშე.

თუ ვინმე დაავადდა, ან მისი ახლობელი გახდა ავად, იყავით გულისხმიერი. ისინი შეიძლება ფიზიკურად და ემოციურად არამყარი აღმოჩნდნენ თუ სერიოზული დაავადება აქვთ გადატანილი, ან გარდაცვლილ ნათესავს ელოვობენ.

მომდევნო გვერდზე მოცემულია რამდენიმე სასარგებლო რჩევა:

ინტერვიუს წარმართვა საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციით დაზარალებულ ადამიანებთან

სანამ პირისპირ, თუ არაპირისპირ დაელაპარაკებით ხალხს...

თუ თქვენ გეგმავთ საუბარს უშუალოდ ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციით დაზარალებულ პირთან, ნუ ჩაიდებთ საფრთხეში თავს და სხვებსაც მოუფრთხილდით. ჰკითხეთ რჩევა სიფრთხილის ყველა საჭირო ზომის თაობაზე ხელისუფლების წარმომადგენლებს და სამედიცინო ექსპერტებს.

თუ ინტერვიუს აღებას მაინც აპირებთ, მოემზადეთ. დაელაპარაკეთ სათანადო სამსახურების წარმომადგენლებს ჯანმრთელობის კრიზისის შედეგად დაზარალებული ადამიანების პრობლემების თაობაზე და ჰკითხეთ რჩევა, როგორ უნდა ესაუბროთ მათ ინტერვიუს დროს.

ინტერვიუს წინ: გაესაუბრეთ რესპონდენტს და დარწმუნდით, რომ მან იცის რა თემები იქნება განხილული, და რომ ის კომფორტულად იგრძნობს თავს ამ თემებზე საუბრისას.

ინტერვიუს დროს: ინტერვიუს დაწყებამდე დარწმუნდით, რომ რესპონდენტისგან მიღებული გაქვთ ინფორმირებული თანხმობა, რომ მან იცის რატომ იღებენ ინტერვიუს მისგან და როგორ იქნება გამოყენებული ამ ინტერვიუს შინაარსი. შეიძლება მას სურდეს ინტერვიუს დროს გვერდით ჰყავდეს ვინმე, მორალური მხარდაჭერისთვის.

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციის შედეგად დაზარალებული ადამიანის საჭიროებები ყოველთვის უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე ინტერვიუერის. თუ რესპონდენტი ძალიან დაიღალა ან დათრგუნულია, ან ინტერვიუს შეჩერება სურს, პატივი ეცით მის სურვილს.

იფიქრეთ მასშტაბურად

ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაციები მხოლოდ ადამიანის ჯანმრთელობაზე არ ახდენს გავლენას. კრიზისმა შეიძლება გავლენა იქონიოს მის საარსებო პირობებზე, განათლებაზე, ყოველდღიურ საქმიანობაზე, საკვების ხელმისაწვდომობაზე და ჯანმრთელობის პრობლემების მოგვარებაზე. შეეცადეთ ამგვარ პრობლემებსაც შეეხეთ თქვენს პროგრამებში.

თუ ჯანმრთელობის კრიზისული სიტუაცია ჰუმანიტარული კრიზისის დროს წარმოიშვა, ჯანმრთელობის პრობლემებს ყველა ის პრობლემა ემატება, რომლებსაც ხალხი ასეთ დროს განიცდის (მაგალითად, ოჯახის წევრების დაკარგვა, საარსებო პირობების გაუარესება და მიღებული ტრავმები).

5 დამატებითი ინფორმაციის წყაროები

თანამშრომლობა ჯანდაცვის საკომუნიკაციო შესაძლებლობების სფეროში (HC3)
https://healthcommcapacity.org/hc3-project-materials?fwp_health_area=emergency-preparedness

ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO)

კრიზისული სიტუაციების რესურსები:
<http://www.who.int/emergencies/en/>

კომუნიკაციის სახელმძღვანელო კრიზისულ სიტუაციებში:
<https://www.who.int/risk-communication/guidance/download/en/>

ექიმები უსაზღვრებოდ (MSF)
<https://www.msf.org.uk/issues>

დაავადებათა კონტროლისა და პრევენციის ცენტრები (CDC)
<https://www.cdc.gov/>

BBC Media Action-ის სახელმძღვანელო ჯანმრთელობისა და სხვა კრიზისულ სიტუაციებში
კომუნიკაციისთვის

Lifeline:
<https://www.bbcmmediaactionilearn.com/course/view.php?id=187>

The Pulse:
<https://www.bbcmmediaactionilearn.com/course/view.php?id=138>

კრიზისულ სიტუაციებში მაუწყებლობის შესახებ კვლევის შედეგები:
<https://www.bbc.co.uk/mediaaction/publications-and-resources/research/reports/Humanitarian-broadcasting-in-emergencies-synthesis-report-2015>

ეს პუბლიკაცია შეიქმნა BBC Media Action-ის მიერ წითელი ჯვრის და წითელი ნახევარმთვარის საზოგადოებების საერთაშორისო ფედერაციისთვის. ეს შესაძლებელი გახდა გლობალური ჯანმრთელობის ბიუროს, აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს დახმარებით, პროფესიული გაუმჯობესების შესაძლებლობის (PIO) გრანტების (GHA-G-00-08-00006 და AID-GH-IO-17-00002) ფარგლებში.

ქართულ ენაზე თარგმნა შესაძლებელი გახდა საგარეო და თანამეგობრობის ოფისის მხარდაჭერით. ამ მასალაში გამოთქმული მოსაზრებები ავტორების მოსაზრებებია და არ არის აუცილებელი ასახავდეს აშშ საერთაშორისო განვითარების სააგენტოსა და საგარეო და თანამეგობრობის ოფისის შეხედულებებს.

©BBCMediaAction 2018

დამატებითი ინფორმაციისთვის დაგვიკავშირდით:

Tel +44(0)2074819797

Fax +44(0)2074889750

Email media.action@bbc.co.uk

Web bbcmediaaction.org

იურიდიული მისამართი:

BBC Media Action
Broadcasting House
Portland Place
London W1A 1AA
United Kingdom

რეგისტრირებული საქველმოქმედო ნომერი (ინგლისი და უელსი): 1076235